

A címbetűk egyformaságáról.

anapság, midőn folyton arra törekszünk, hogy nyomtatványaink minél izlésesebben legyenek kiállítva, nagy szerepet játszik a címbetűknek a nyomtatványokban való alkalmazása, mert tudjuk azt, hogy a címbetűk helyesen felhasználva magukban véve is már díszítő hatással bírnak.

Hogy azonban a címbetűk tarka sokaságának útvesztőjében tájékozhatjuk magunkat, feltétlenül ismernünk kell a kibontakozás útját, mert különben nem vagyunk képesek az alkalmazásra nézve a helyes utat megtalálni.

A kibontakozás útjának egyik ismertetője a betűk jellege. Ennek ismerete nélkül a munkához hozzá se lehet fogni, mert ez esetben ki van zárva, hogy egyöntetű, szép

munkát tudjunk készíteni. Ezért elkerülhetetlenül szükséges a betűk jellegének tanulmányozása.

Szükséges továbbá tudni, hogy milyen helyre milyen jellegű betűk a megfelelőek, mert amint egy komoly férfiú nem öltözhet bohóc-ruhába a nélkül, hogy meg ne mosolyogják, ép úgy nem lehet komoly jellegű munkához valami tarka-barka és kacskaringós betűket alkalmazni, sőt ebben a tekintetben annyira kell mennünk a megkülönböztetés dolgában, hogy még a legfinomabb árnyalati különbségekre is figyelemmel kell lennünk.

De nem kevésbé fontos tudnunk, hogy mikor kell használnunk nagyobb és mikor kisebb, vagy mikor keskenyebb és szélesebb betűket, nemkülönben hogy mikor használhatunk erősebb, vagyis vastagabb és mikor gyengébb, vagyis vékonyabb betűket.

Én azonban nem akarok most mindezekre a dolgokra kiterjeszkedni, mert nem ezeknek az ismertetése a célom, hanem csak a címbetűk egy olyan használati módjával akarok foglalkozni, amelynek díszítő hatását bizonyos esetekben elismerem, de minden körülmények közt alkalmasnak mégsem találom.

Csupán azzal a kérdéssel szándékozom tehát ez alkalommal foglalkozni: vajjon helyes-e minden munkánál azt az elvet alkalmazni, hogy

nemcsak egyenlő jellegű és fajú, vagyis egy garnitúrába tartozó cím-betűkből kell szedni a sorokat, de még ugyanolyan jellegű és ugyanolyan fajú betűk vastagabb vagy vékonyabb árnyalatait sem igen szabad használni az ilyen sorok közé.

Jóllehet, hogy már e kérdés feltevésénél az olvasóban az a vád támad ellenem, hogy engem konzervatív hajlamok befolyásolnak, de én ezzel a váddal szemben is megkísérlem bebizonyítani igazságomat. Mert habár készséggel meghajlok ez előtt az elv előtt olyan esetekben, midőn gyön-géd, finom kivitelű munkáról van szó, melynél a betűk változata bizonyos

nyugtalanúságot kölcsönözne a munkának, de kétségsbe vonom ennek helyességét például hirdetések-nél, ahol egyes dolgoknak éppen szembe-ötlőeknek, sőt mondhatnám, kirívóaknak kell lenniök.

Még tűrhetőnek tartom ezt a rendszert akkor, ha annyi hellyel rendelkezünk, hogy a feltűnően szedendő sorokat feltűnő nagy betűkkel is szedhetjük, de már abban az esetben, ha kevesebb a helyünk és csak alig nagyobb betűkkel szedhetjük a feltűnően kiemelendő sorokat, akkor ezt a rendszert alkalmasnak nem találom, mivel ily körülmények között a szedés képe nemcsak egyhangúvá, hanem izléstelenné is válik, sőt munkánk a célnak sem felel meg, mert így elvesznek ama sorok is,

melyeknek a többiek közül kiemelkedniök kellene. Az ilyen módon készült hirdetésben nincs meg az a „sláger“, ami az olvasó figyelmét megragadja, s esetleg a szöveg többi részére is ráterelje. Reklámos nyomtatványnál pedig az ilyen „sláger“ a fő.

És ebből a szempontból kiindulva, nem szívesen látom ennek az elvnek erre a térre való kiterjesztését. Sokkal helyesebbnek tartom itt a régi rendszert, mely szerint az erősebb sort gyengébbnek és a gyengébb sort ismét erősebbnek kell felváltania, mert így minden sor sokkal feltűnőbbé válik, még azok is, melyek jelentéktelenségük-nél fogva csak kisebb és gyengébb betűkkel szedvék.

Állításom igazolásául bemutatok itt egy hirdetést (1. példa), mely a hangoztatott elv szerint van szedve és mellé állítom mindjárt a régi elv alapján megváltoztatottat (2. példa). Ezekből mindenki saját szemével

:: MEGJELENT ::

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában
(Budapest V, Hold-utca 7. sz.) kapható:

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1905—1906-IKI

**SZAKTANFOLYAMAINAK
ÉRTESÍTŐJE.**

Szerkesztették:

TANAY JÓZSEF és NOVÁK LÁSZLÓ.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával.
A szakjukban fejlődni óhajtó szakfársak
nélkülözhetetlen kézi könyve.

Rövid és tömör összefoglalásban ismer-
tefi a szaktanfolyamokon előadott tani-
tási anyagot.

Ára I kor., vidékre I kor. 10 fill.

1. példa.

meggyőződhetik, hogy nézetem helyes és hogy az új rendszernek erre a térre való vitele nem haladást, hanem visszaesést jelent a hirdetések célszerű kiállításának tekintetében.

Ez a példa élénken demonstrálja azt az állítást, hogy az új rendszer szerint szedett hirdetések mily egyhangúak, tompák és hidegek, míg a mellé állított hirdetés mutatja, hogy változatos sorokkal szedett hirdetések mily élénkek, beszédesek és szembeötlők.

Alapos kifogásolni valót találok szedőink ama szokásában is, hogy ha csak tehetik, verzálisból szedik a kiemelésre váró sorokat. Holott a nagybetűs sorok olvashatósága tudvalevőleg jóval csekélyebb, mint a kisbetűsének. Közönséges könyvbetűknél még csak hagyján, hiszen ezeknek a verzálisaihoz is már meglehetősen hozzászokhattunk, de az újabbfajta, götba hajló, átmeneti betűk verzálisainak sorokká szedésétől óva intek mindenkit. Vegyük csak az 1. példa verzális-sorait: minő nehézkes az olvasásuk még a sokféle betűhöz szokott nyomdászszemre nézve is; hát még minő nehéz lehet az a gyakorlatlan szemű embernek vagy éppen gyermeknek? A 2. példa szövegének az elolvasása — különösen az ecsetbetűvel kiemelt soroké — már sokkalta könnyebb; egyetlen pillantás elég arra, hogy végigolvassuk a sort. Már pedig a hirdetés fő elve a célszerűség, aminek ismét a jó olvashatóság a legfő követelménye. Ha betűstílus dolgában a mesterszedő szaktársak kifogást is találhatnak a 2. példa ellenében: célszerűségi kifogásokkal aligha tudnának előállani.

Sokszor tapasztaltam már azt is, hogy némelyek úgy fogják fel a sorok kiemelését, hogy a sorokat mind kompakt, kövér betűkkel szedik. Így előfordul, hogy a hirdetés felső címsorai csupa vastag betűkből vannak szedve, az utána következő szöveg meg világos szövegbetűkből.

Hogy az ilyen hirdetések aztán milyen borzalmasan tűnnek szemünk elé: alig kell magyaráznom, mert hiszen könnyen elképzelhető, hogy az olyan, mintha a hirdetés felső részén egy nagy csomó festék összefolyt volna.

Részemről egyébként nagy barátja vagyok minden újításnak, mely a nyomtatvány izléses előállítását tünteti fel, de az újítások olyan fel-

:: Megjelent ::

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.) kapható:

¶ Könyvnyomdászok Szakköre 1905—1906-iki Szaktanfolyamainak Értesítője.

Szerkesztették:

Tanay József és Novák László.

220 oldalra terjedő nélkülözhetetlen kézi könyv a szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak számára.

Sok szedés- és egyéb példával.

Rövid és tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

Ára 1 kor., vidékre 1 kor. 10 fill.

2. példa.

használatát már nem szeretem, amellyel a nyomtatványokat izléstelenné, sőt célszerűtlenné teszik.

Azt hiszem azonban, hogy ebben a tekintetben nem is vagyok kivétel, mert bizonyára mindenki, aki izléssel bír, az újításoknak ily módon való felhasználását elítéli és szívesebben fogadja a régi, de alkalmasabb rendszert.

Mert hiába, nem mindig szép az, ami új keletű és nem mindig rossz az, ami régi rendszeren alapszik. Mind a kettő csak úgy jó, ha megfelelő helyen alkalmazzák.

A régi jó szedés-szabályok utóvégre nem pillanatnyi szeszély szüleményei. Évszázados gyakorlat alapján fejlődtek ki, s így bizonyos fokú respektálást igényelnek. Amikor azt mondjuk, hogy betűszedés dolgában ma már nincsen szabálynak helye, rossz elvet hirdetünk: nem a szabadságét, hanem a szabadosságét. Elég szomorú dolog, hogy a mai szabály nélkül való munkálkodási rendszerünkben nem vetünk már ügyet a régi jó sorzárasi és elválasztási elvekre sem, pedig ha ezeknek örök érvényűeknek kellene lenniök: talán a többi „elavult“ szabályban is lehet valamelyes igazság. Hiszen a sötét meg világos részleteknek, a fénynek meg az árnyéknak harmónikus váltakozása még a festészetben sem járta le magát, miért hogy éppen csak a nyomdászok vetik sutba ezt az évszázadokon át uralkodott elvet? És éppen a hirdetés-szedés tekintetében, ahol tudvalevőleg nem annyira esztetikai, mint inkább célszerűségi szempontok az irányadók?

Gondolkozzanak szaktársaim az itt elmondottakon. Bizonyára rá fognak jönni, hogy amit itt elmondtam: ha nem is fenéig szín-igazság, de valami mégis csak van a dologban.

Grócz Ernő.

